

Förslag A 1940/UVN
Behandlas i Utskottet för välfärd i Norden

Betænkning over medlemsforslag A 1940/UVN om barn og ungdomars psykiska hälsa

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att rapporten om hur Covid-19 har påverkat ungas psykiska ohälsa följs upp med uppföljande erfarenhetsutbyte med goda exempel på insatser som har fungerat för att förbättra ungas psykiska hälsa.
- att i kunskapsinhämtandet särskilt beakta om det finns särskilda grupper inom ungdomsgenerationen som möter större svårigheter i sin vardag och har särskilda behov av insatser.
- att arbetet med Nolltolerans vid självmord tas med i arbetet kring psykisk ohälsa.
- att se om det finns möjligheter för en utrednings- och behandlingsgaranti för unga med psykisk ohälsa i Norden.

Bakgrund

Udvalget har førstebehandlet medlemsforslaget og efter afstemning besluttet at gå videre med det. Den Konservative Gruppe og Nordisk Frihed reserverede sig dette med henvisning til, at man ikke kunne tilslutte sig medlemsforslagets to sidste at-satser.

Psykisk ohälsa har varit ett växande samhällsproblem under lång tid. Antalet barn och unga med psykisk ohälsa har ökat kraftigt under de senaste tio åren. I Sverige fördubblades antalet barn och unga som vårdades i slutenvård för en psykiatrisk diagnos under 2010-talet. Det är framför allt diagnoser för depressioner och olika ångestsyndrom som bidrar till ökningen av den psykiska ohälsan. Stressen och oron ökar också. Det är ett växande folkhälsoproblem som innebär ett stort lidande för de som drabbas. Det är också ett stort samhällsproblem eftersom vi vet att det ofta leder till svårigheter senare i livet.

Samhället bör alltid prioritera barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp. Vi har ett gemensamt ansvar för att alla barn får en bra uppväxt och möjligheter att utvecklas efter sina egna förutsättningar.

Det är viktigt att tidigt upptäcka psykisk ohälsa och att snabbt sätta in insatser. Små problem kan utvecklas till stora problem om inte rätt insatser görs tidigt. Vi vet att isolering, begränsad insyn i familjer, yttre påfrestningar och färre sociala kontakter påverkar risken att barn ska fara illa i sitt hem. De tidiga insatserna och det förebyggande arbetet behöver förbättras. Tidiga insatser förutsätter ett nära samarbete mellan olika aktörer, såsom skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och civilsamhället. När unga upplever psykisk ohälsa är det viktigt att det finns en vård med hög kompetens och att vården är lättillgänglig.

Under pandemin försämrades den psykiska ohälsan ytterligare, särskilt bland barn och unga som redan tidigare befann sig i en utsatt situation. Ökningen av barn och unga som känner oro och ångest samt hur fler barn har blivit isolerade och känt sig ensamma under pandemin. Den svenska organisationen Barnens Rätt i Samhället (Bris) har visat att samtalen om ångest har ökat med 61 % under pandemin. I Finland har ungdomar som vårdas på sjukhus för psykiska störningar eller är i psykiatrisk institutionsvård ökat sedan år 2017.

Att leva i en familj vars inkomster inte täcker det nödvändigaste påverkar ett barns hela liv och vardag. Det handlar om ett mer begränsat livsutrymme i allt från vardagliga saker, som att inte ha möjligheten att delta i olika fritidsaktiviteter, till lägre utbildningsnivå och ökad ohälsa. Barn påverkas också i hög grad av föräldrarnas oro för ekonomin och den osäkerhet som det innebär att leva utan marginaler. Arbetet mot barnfattigdomen som initierats av Valfärdsutskottet är därför en viktig del för att förbättra ungas hälsa.

Det finns stora skillnader mellan hur tjejer och unga kvinnor mår jämfört med killar och unga män. Tjejer och unga kvinnor uppger oftare att de har psykiska besvär såsom ångslan, oro eller ångest och löper större risk att drabbas av depression. Även stressrelaterade besvär är vanligare hos tjejer och unga kvinnor. Pojkar och unga män har större svårigheter i skolan och fler pojkar och män tar sitt liv. Nordiska rådet fattade tidigare ett mål om att till 2025 minska självmordsstatistiken med 25%, samt att inga barn eller ungdomar ska ta sitt liv.

Många unga står utanför samhället när de varken har studier eller arbete att gå till. I Danmark handlar det om 45 000 unga mellan 15 och 25 år som inte har något att vakna för på morgonen, vars potential och kraft inte tas tillvara. Orsakerna till den ökande psykiska ohälsan och att unga är hemmasittare eller inte har någon plats i samhället är många. Det handlar bland annat om att skolan inte har kunnat ge det stöd som behövs och att barn- och ungdomspsykiatrin inte är tillräckligt tillgänglig.

Civilsamhället genomför ovärderliga insatser, inte minst för barn och unga, genom medmänskligt och lättillgängligt stöd. Betydelsen av samarbete mellan det civila och det offentliga samhället kan inte nog understrykas.

Vi behöver mer kunskap om ungas psykiska hälsa. Nordiska rådet har tidigare beslutat om en uppföljning av hur pandemin har påverkat barn och unga. Den kunskap som finns i våra länder behöver samlas för att dela kunskap, lära av varandra och diskutera vad vi kan göra för att förbättra insatserna för barn och ungdomars psykiska hälsa. Skillnaderna i hälsa ökar och vi behöver lägga kraft på att få ett mer jämlikt samhälle och att utjämna hälsoklyftorna i samhället.

Utskottets synpunkter

Et flertal i udvalget stiller sig bagom forslaget, som anses som vigtigt for udvalgets fokus på børn og unges mentale helbred.

Antallet af børn og unge i Norden med mentale problemer påvises år efter år at være stigende, og det er udvalgets opfattelse, at der er et stort og grundlæggende behov for at indsamle viden og erfaringer på feltet fra alle de nordiske lande, så dette antal kan nedbringes.

I denne forbindelse ønsker et flertal i udvalget at afdække mulighederne for en udrednings- og behandlingsgaranti for børn og unge i Norden med psykiske problemer.

Nuuk, den 27. juni 2023

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)

Heli Järvinen (gröna)

Jette Gottlieb (EL)

Kim Berg (sd)

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp)

Solveig Vitanza (A)

Reservation

Den Konservative Gruppe og Nordisk Frihed reserverer sig beslutningen med henvisning til, at man ikke kan tilslutte sig medlemsforslagets to sidste at-satser med særlig betoning af, at man ikke kan stille sig bagom et forslag om en udrednings- og behandlingsgaranti for børn og unge i Norden med psykiske problemer.

Reservanterna anser att det är mycket viktigt att säkerställa en god tillgång till utredning och behandling men menar att frågan om en garanti inte hör hemma i

Nordiska rådet. Det är istället en fråga att hantera nationellt och inom ramen för respektive lands hälso- och sjukvårdssystem.

Den Konservative Gruppe og Nordisk Frihed rekommanderer på denne baggrund,

- at Nordisk Råd ikke går videre med medlemsforslag A 1940/UVN om barn og ungdomars psykiska hälsa.

Nuuk, den 27. juni 2023

Angelika Bengtsson (SD)
Johan Hultberg (M)

Tone Wilhelmsen Trøen (H)